

บทความวิชาการ

การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

ไพฑูรย์ สายสงวนลัตย์ * ท.บ.
จิตมณี ก้างออนตา * สศ.บ., ศศ.ม.
ปรานอม เห็นถูก * สศ.บ.
ไชยวุฒิ อุดมเดช ** สศ.บ.
แทนนิตย์ นาใจ *** สศ.บ.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอมะนัง เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากกรมการพัฒนาชุมชนเด็กเล็ก ผู้ปกครองเด็กและผู้ดูแลเด็ก โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ การสังเกต และการทำกลุ่มสนทนา ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้านเนื้อหา (Content Analysis) และแบบอุปนัย(Inductive Analysis) ใช้เวลาในการวิจัย 1 ปี ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามการร้องขอของผู้นำชุมชน และร่วมรับผลประโยชน์มากกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการควบคุม ประเมินผล สำหรับปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมนั้นเป็นปัจจัยจากการคาดหวังผลประโยชน์ และการใช้สิทธิของเด็กที่จะต้องได้รับการขึ้นพื้นฐานในการดูแลจากรัฐ รวมทั้งผู้ดูแลเด็ก และผู้นำชุมชนที่ประชาชนยอมรับ ให้ความเคารพและเชื่อถือศรัทธา ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมสุขภาพนั้น ประชาชนมองว่าสุขภาพเป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ต้องให้การดูแล ส่วนการสนับสนุนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในศูนย์เด็กเล็ก เป็นหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กที่ต้องสอนเด็กให้อ่านออกเขียนได้ มากกว่าการวาดรูป การเล่นดินน้ำมัน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของประชาชน, การส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียน

* โรงพยาบาลมะนัง จังหวัดเชียงราย

** สถานีอนามัยจอมสวรรค์ อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

*** สถานีอนามัยป่าซาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

บทนำ

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งสำหรับครอบครัว การพัฒนาเด็กควรเริ่มต้นตั้งแต่ เด็ก อายุ 1 -3 ปี ซึ่งเป็นช่วงที่เด็กเริ่มเรียนรู้ เลียนแบบพฤติกรรม เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพที่เหมาะสม เช่น การดูแลให้เด็กได้รับอาหารที่มีประโยชน์ ประชุมหลักอนามัย การตรวจสุขภาพร่างกาย การประเมินการเจริญเติบโตเป็นระยะๆ การป้องกันอุบัติเหตุและการเกิดโรคต่างๆ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเล่นที่สนับสนุนการเจริญเติบโตของเด็ก อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ ให้เด็กเป็นคนดีได้ในสังคม ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันและจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลประโยชน์ การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน

ในปัจจุบันสถานการณ์ทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีการแข่งขันกันทำงานเพื่อให้มีรายได้เพียงพอครอบครัวที่เคยอยู่กันพร้อมหน้า ต้องแยกย้ายกันไปเพื่อประกอบอาชีพ ส่งผลให้สภาพครอบครัวไม่เอื้อต่อการเลี้ยงดูเด็ก ต้องนำเด็กไปฝากยังศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนเป็นผู้ดูแลเด็กแทน ส่งผลกระทบต่อเด็กทุกด้านไม่ว่าจะเป็นทางด้านโภชนาการ พัฒนาการ การเรียนรู้เพื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะเด็กวัยแรกเกิดจนถึง 5 ปี ที่สมอง ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ต้องได้รับอาหารที่มีคุณค่าครบถ้วน มีปริมาณเพียงพอปลอดภัยจากสารพิษต่างๆ ร่วมไปถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ และสร้างประสบการณ์ มีวุฒิภาวะ เกิดความมั่นใจ พร้อมทั้งจะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป

การจัดกิจกรรมส่งเสริมเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ลำพังผู้ดูแลเด็กคงไม่สามารถที่จะจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กได้ครบถ้วน จำเป็นต้องให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และการมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่ทำได้ไม่ยากนัก การจะดำเนินงานได้ดีต้องอาศัยปัจจัยที่สำคัญหลายประการ วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้คือการศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อำเภอแม่จัน ปัจจัยที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม เพื่อนำผลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนทางพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศูนย์อื่นๆ อันจะทำให้บังเกิดผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมั่นคงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการส่งเสริมสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอแม่จัน
2. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนของประชาชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอแม่จัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรม ผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ใช้เวลา 1 ปี ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2542 ถึงเดือนเมษายน 2543 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การคัดเลือกพื้นที่และกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม

การคัดเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกศูนย์ ดังนี้

1. ต้องเป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีหน่วยงานราชการให้การสนับสนุน

2. มีการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านที่มีผู้นำในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กที่มีความเข้มแข็ง

3. มีการดำเนินกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถคัดเลือกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ 3 แห่งคือ

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่สรวย ภายใต้การนำของผู้ใหญ่บ้าน

2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองแวน ภายใต้การนำของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา

3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงคำ ภายใต้การนำของกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การคัดเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแทนกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน, กพด., อสม., เยาวชน, ผู้สูงอายุ, กลุ่มพัฒนาสตรี, อบต., ครูที่อาศัยอยู่ในชุมชน จำนวน 28 คน

2. กระบวนการดำเนินงานวิจัย

2.1. การเตรียมตัวของผู้วิจัย เตรียมความพร้อมทางด้านความรู้ ทักษะจากเอกสารแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เทคนิค A - I - C ของอาจารย์ประเวศ วะสี⁽¹⁴⁾ เรื่องการพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร ของสัมพันธ์ เตชะอริกและคณะ⁽²²⁾ เรื่อง อบต.ในอุดมคติ และ บทบาทของ อบต. ในงานส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อมของนายแพทย์ลือชัย วรรณรัตน์⁽¹⁵⁾ นอกจากนั้นยังเข้าร่วมสังเกตการณ์และรับการถ่ายทอดประสบการณ์กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในชุมชนแบบมีส่วนร่วมและเทคนิค A - I - C โดยรับการถ่ายทอด

ประสบการณ์จากผู้เชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม และศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

2.2. ดำเนินการวิจัย ดำเนินการวิจัยโดยใช้กระบวนการ A-I-C ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1. การสร้างความสัมพันธ์และการปรับความคาดหวัง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมและผู้วิจัยได้รู้จักคุ้นเคยกัน ตระหนักถึงความสำคัญของการอบรม เข้าใจวัตถุประสงค์ กำหนดการ และกำหนดข้อปฏิบัติร่วมกันในช่วงของการอบรม โดยใช้กระบวนการดังต่อไปนี้

1.1 สร้างความรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างผู้ร่วมอบรมกับวิทยากร โดยให้แต่ละคนแนะนำตัวเองและหน้าที่การงานหรือตำแหน่งในชุมชน

1.2 รู้กำหนดการโดยผู้วิจัยนำเสนอชาร์ตตาราง กำหนดการประชุมแก่ผู้ร่วมประชุม

1.3 รู้ที่มาและวัตถุประสงค์ของโครงการ ผู้วิจัยนำเสนอความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของโครงการโดยใช้กระดานชาร์ตรูปภาพและกระดานชาร์ตวัตถุประสงค์

1.4 สร้างความคุ้นเคยกันเพิ่มขึ้น โดยผู้วิจัยใช้เกมส์เปิดใจผู้ร่วมประชุม

1.5 หาข้อปฏิบัติร่วมกันและผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน เสนอข้อปฏิบัติในการประชุมร่วมกัน โดยการเขียนลงแผ่นการ์ดของแต่ละคน จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมความคิดเห็นแล้วสรุป

ขั้นที่ 2. การทบทวนและระดมสถานการณ์ความเป็นจริงของชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมประชุมทุกคนมีส่วนร่วมในการเสนอสถานการณ์ตามความเป็นจริงที่ตนเองเข้าใจ ทั้งศักยภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนการพัฒนาโดยใช้คำถาม “สถานการณ์ในปัจจุบันของหมู่บ้านมีอะไรที่ท่านมีความพึงพอใจและมีอะไรที่ควรปรับปรุง” โดยใช้แผนที่ชุมชน

ขั้นที่ 3. แนวคิดในการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมเข้าใจถึงความหมาย แนวคิด และวิธีการในการพัฒนาชุมชน เชื่อมโยงไปใช้ในการพัฒนาหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

3.1 แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม โดยมีวิธีการให้ผู้ร่วม แสดงความคิดเห็นจากสถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา และแนวคิดการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง

3.2 เป้าหมายการพัฒนาการระดมความคิดเห็น

ขั้นที่ 4. ขั้นการสร้างวิสัยทัศน์และกำหนดความมุ่งหวังในการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้ร่วมทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดความมุ่งหวังในการพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยคำถาม “หมู่บ้านในความปรารถนาของท่านในอนาคตข้างหน้า ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม เด็ก สตรี เยาวชน การศึกษา สาธารณสุข และด้านการเมืองเป็นอย่างไร”

ขั้นที่ 5. ขั้นการกำหนดภารกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ร่วมได้ช่วยกันกำหนดภารกิจหรือกิจกรรมในการพัฒนา ให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหวัง โดยใช้คำถาม “สิ่งที่จะต้องทำมีอะไรบ้าง จึงจะทำให้หมู่บ้านบรรลุตามความปรารถนาของเรา”

ขั้นที่ 6. ขั้นตอนทำความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ ในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ผู้ร่วมกิจกรรมเข้าใจในบทบาทหน้าที่โครงสร้างการบริหารจัดการ และเข้าใจถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน นำไปเป็นพื้นฐานการกำหนดบทบาทหน้าที่ในแผนงาน

ขั้นที่ 7. ขั้นการกำหนดแผนงานการพัฒนา เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกำหนดแผนงานการพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมตามกระบวนการ A-I-C และรวบรวมข้อมูลจากบุคคลต่างๆ ในชุมชนที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เกี่ยวกับความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การร่วมกิจกรรมอย่างไม่เป็นทางการ ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และทำการวิเคราะห์ด้านเนื้อหา (Content Analysis) แบบอุปนัย (Inductive Analysis) และตีความจากข้อสรุปจาก ปรากฏการณ์ที่พบเห็น

ผลการวิจัย

ผลจากการจัดกระบวนการ พบว่า ประชาชนยังไม่คุ้นกับการนั่งร่วมวงสนทนาหรือทำกิจกรรมร่วมกับเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิดและสัมผัสได้ ภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่ที่ประชาชนให้คุณค่าจึงเป็นภาพลักษณ์ของ “เจ้านาย-ลูกน้อง” การแสดงความคิดเห็นยังเกรงใจ และไม่คุ้นเคย เพิ่งเป็นปรากฏการณ์ครั้งแรกของประชาชน ในอำเภอแม่จัน ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอสถานการณ์แนวคิดในการกำหนดทิศทาง วางแผน และพัฒนาด้วยตนเอง หลังจากดำเนินการวิเคราะห์ชุมชนและวางแผนดำเนินการตามสภาพปัญหาครบ 1 ปี ผู้วิจัยและประชาชนได้ทำการประเมินร่วมกันได้ผลลัพธ์ดังนี้

1. กิจกรรมสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า

1.1. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่สรวย หมู่ที่ 5 ตำบล

จอมสรวรรค์ มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นดังนี้

1.1.1. การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การทำความสะอาดบริเวณ การถางหญ้าที่สูงขึ้น การล้อมรั้วโดยรอบศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการนำไม้ไผ่มาทำรั้วล้อมรอบบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อป้องกันเด็กออกไปเล่นข้างนอก,ไปซื้อขนมที่ร้านใกล้เคียง, เด็กวิ่งออกมาตามถนน หรือแอบหนีกลับบ้าน การซ่อมแซมของเล่นในศูนย์ เป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ต้องมาช่วยดูแล โดยถือเป็นมติของกลุ่มว่าทุกวันเสาร์สุดท้ายของเดือนจะต้องมาช่วยกันพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1.2. การเฝ้าระวังภาวะโภชนาการ และการตรวจพัฒนาการเด็กทุก 3 เดือน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยทำการจัดกิจกรรม

1.1.3. การทำอาหารเสริมเลี้ยงเด็กในวันซังน้ำหนักเด็กโดยกลุ่มแม่บ้านที่ทำมาร่วม 10 ปี

1.2. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหนองแวง หมู่ที่ 9 ตำบลแม่จัน มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นดังนี้

1.2.1. การรวบรวมเงินของผู้ปกครองเป็นค่าจ้างคนทำอาหารกลางวันเลี้ยงเด็ก

1.2.2. ผู้ปกครองได้รวมกลุ่มกับผู้ติดเชื้อเอดส์ ทำการเลี้ยงปลาในสระของวัดเพื่อเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารเลี้ยงเด็ก

1.2.3. การจัดหาของเล่นให้เด็กได้เล่น โดยผู้สูงอายุที่มาารับหลานๆ

1.3. กิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงคำ หมู่ที่ 11 ตำบลแม่คำ มีกิจกรรมที่เกิดขึ้นดังนี้

1.3.1. การปรับปรุงห้องครัวเพื่อเป็น ทำอาหารให้เด็กโดยการรวบรวมทุนทรัพย์สมทบ

กับทางราชการ

1.3.2. การพัฒนาสนามเด็กเล่นพร้อมจัดหาอุปกรณ์การเล่นกลางแจ้ง เช่น ฟุตบอลลูก ซิงช้า โดยสภาตำบลแม่คำ

2. การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนด้านต่างๆ อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบยั่งยืนได้ การเข้ามามีส่วนร่วมจะเป็นตัวกำหนดว่าประชาชนมีความตระหนักต่อปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในชุมชนนั้นมากน้อยเพียงใด ในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า

2.1. การมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ จากการสนทนากลุ่มผู้ปกครองเด็ก ทั้ง 3 ศูนย์ พบว่า ผู้ปกครองเด็ก ทั้ง 3 ศูนย์ การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจโดยตรงยังมีน้อย แม้จะได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อวางแผนพัฒนากิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็ตาม ผู้ปกครองยังพยายามผลักดันให้เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชนและกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก เพราะที่ผ่านมากิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการคิดและตัดสินใจโดยผู้นำชุมชน โดยเฉพาะประธานศูนย์พัฒนาเด็กที่ประชาชนคัดเลือกมาเป็นตัวแทนของตนเองจะเป็นผู้ตัดสินใจ ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่า “เมื่อผู้ปกครองส่งเด็กมาอยู่ในความดูแลของผู้ดูแลเด็ก การคิดและตัดสินใจจึงน่าจะเป็นผู้ดูแลเด็กและคณะกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กแทนผู้ปกครองเด็ก” การที่ผู้ปกครองเด็กไม่มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจนั้น อาจเป็นเพราะประชาชนในชนบทยังยึดติดกับการพึ่งพิงบุคลากรของราชการ เช่น ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ จะมองว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางสาธารณสุขต้องรับผิดชอบดูแล “ हमอะให้ทำอย่างไร ลังมาร์

แล้วกัน” รวมทั้งผู้ปกครองมีความเชื่อถือศรัทธากับตัวแทนที่ตนเองเลือกมาทำหน้าที่แทน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

2.2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการกิจกรรม/โครงการ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมในโครงการที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติมากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วม และเป็นการให้ความร่วมมือด้วยความสมัครใจ ดังเช่น กิจกรรม/โครงการที่กล่าวมาแล้ว จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติของประชาชนนั้น จะเป็นการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรที่ขาดแคลนในการดำเนินกิจกรรม เช่น แรงงาน เงิน สิ่งของ มากกว่าเข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจทำกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา เนื่องจากผู้ปกครองได้มองบทบาทและความรับผิดชอบในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนี้ ว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กและกรรมการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก อีกอย่างหนึ่งกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ถูกกำหนดขึ้นโดยราชการที่มีลักษณะการทำงานแบบสั่งการ (Top Down) ผ่านกระบวนการของผู้นำชุมชนอีกทอดหนึ่ง

2.3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เนื่องจากกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นนั้น มีประโยชน์ต่อสุขภาพและความปลอดภัยต่อชีวิตของลูก ผู้ปกครองเด็กจึงให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ และมาร่วมทุกครั้งถึงแม้ว่าจะติดภารกิจก็จะจ้างารคนอื่นไปร่วมแทนตนเอง ผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่สรวยกล่าวว่ากับผู้วิจัยว่า “ความสะอาดของบริเวณศูนย์ฯ เป็นการป้องกันโรคได้อย่างหนึ่ง ถ้าไม่มาช่วยกันทำแล้ว มันจะกลายเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์ร้ายเช่น ยุง หนู ไปทำร้ายเด็กได้” หรือผู้ปกครองเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านม่วงคำ “การจัดสนามหญ้าให้สะอาด เป็นสัดส่วน ทำให้ได้บริเวณกว้างขึ้น

มีเนื้อที่ให้เด็กได้วิ่ง ได้เล่น ออกกำลังกาย และเล่นพิลาทิสได้ ทำให้เด็กแข็งแรงขึ้น” จะเห็นได้ว่าถ้ากิจกรรมไหนเกิดประโยชน์ต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม จะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่

2.4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม/โครงการในการส่งเสริมสุขภาพนั้น ผู้ปกครองเด็กไม่ได้มีส่วนร่วมในการประเมินกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพไม่ว่าจะเป็นด้านการเจริญเติบโตทางร่างกาย การออกกำลังกาย และนันทนาการ การส่งเสริมพัฒนาการ การนอนหลับพักผ่อน การป้องกันโรค การป้องกันอุบัติเหตุ รวมทั้งด้านสติปัญญาของเด็ก ผู้ปกครองเด็กให้ความสนใจใส่ใจต่อสุขภาพของเด็ก แต่ไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินสุขภาพ ผู้ปกครองจึงไม่ทราบถึงข้อบกพร่องของเด็กและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ ที่จะช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตของเด็กในภาพรวมได้

3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นแรงจูงใจสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ประกอบด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

3.1. ปัจจัยภายนอก จากการศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอมะนัง ทั้ง 3 แห่งมีความแตกต่างกัน พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านแม่สรวยและบ้านม่วงคำ เป็นรูปแบบที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กำหนดกิจกรรมมาให้ประชาชนทำ ถูกกำกับดูแลโดยกรมพัฒนาชุมชน มอบหมายให้พัฒนากรเป็นผู้คอยดูแล และการที่กิจกรรมจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้น ความศรัทธา ความคุ้นเคยเป็นกันเองของประชาชนที่มีต่อพัฒนากรที่เข้าไปในชุมชนมีส่วนสำคัญต่อความร่วมมือที่ได้รับอย่างมาก ส่วนศูนย์พัฒนาเด็ก

เล็กบ้านหนองแวนั้น เป็นรูปแบบที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ กำหนดกิจกรรมมาให้ประชาชนทำ ถูกกำกับโดยกรม ศาสนา มอบหมายให้สำนักงานศึกษาที่การอำเภอเป็น ผู้คอยดูแล และการที่กิจกรรมจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในชุมชน คือพระสงฆ์ ที่ประชาชน ให้ความเชื่อมั่น ความศรัทธา

3.2. ปัจจัยภายในชุมชน ปัจจัยภายใน ชุมชนที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครอง อันดับแรก คือ การได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเด็กในทางที่ดีขึ้นและ พัฒนาการของเด็กหลังจากที่ได้รับการดูแลจาก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองให้ ความร่วมมือในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก

อันดับสอง คือ ผู้ดูแลเด็กที่ดี มีจิตใจรักเด็ก และผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ที่ผลักดันให้ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก เพื่อที่จะส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพดี เจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีในอนาคต

3.3. ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความ คาดหวังในผลประโยชน์ ความรู้สึกเกรงใจ ปัจจัย ภายในตัวบุคคลที่มีผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อันดับแรก คือความต้องการคนดูแลเด็กในช่วงเวลา กลางวัน อันเนื่องจากผู้ปกครองต้องไปประกอบอาชีพ

ปัจจัยอันดับสองคือ การใช้สิทธิของเด็กใน การรับบริการขั้นพื้นฐานจากภาครัฐที่ตอบสนองคืน กลับให้ชุมชน เช่น การได้รับการเลี้ยงอาหารกลางวัน การได้รับอาหารเสริม โดยรัฐจ่ายค่าอาหาร อาหาร เสริม ค่าตอบแทนให้กับผู้ดูแลแทนบิดา มารดาเด็ก

4. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้าน สิ่งแวดล้อมที่จูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการส่งเสริมสุขภาพเด็ก อันดับแรกคือการได้พบกับ ผู้ปกครองท่านอื่นๆ ที่ลูกกล่าวถึง ได้มีการแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็นในการเลี้ยงดูลูก ไม่ต้องสูญเสียเวลา เงิน และการเดินทางไปแสวงหาตามต่างๆ

จากปัจจัยทั้ง 4 ด้านที่ผู้วิจัยนำมาศึกษานั้น ปัจจัยด้านการได้รับผลประโยชน์ต่อเด็ก จะเป็น ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมาก ที่สุด ผู้ปกครองส่วนใหญ่ได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “เพื่อ สุขภาพและอนาคตของลูกแล้ว พ่อ แม่ยอมทำทุกอย่าง ขอเพียงแต่ผู้ที่รับผิดชอบดูแล และผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้ บอกกล่าวมา ก็แล้วกัน” หรือ “จะให้ทำอย่างไรก็ได้ เพียงเพื่อให้ลูกมีความสุข มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ ไม่มีความพิการ และไม่เจ็บป่วย คือความปรารถนา ของพ่อแม่” อย่างไรก็ตามปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามี ส่วนร่วมในการส่งเสริมสุขภาพนั้น ยังขึ้นอยู่กับ กิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในแต่ละด้านร่วมด้วย

อภิปรายผล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทนั้น ส่วนใหญ่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจโดยตรง เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่ผ่านมาเป็นการคิดและตัดสินใจโดยผู้นำชุมชน โดยเฉพาะประธานศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ที่ประชาชนคัดเลือกมาเป็นตัวแทน ของตนเองจะเป็นผู้ตัดสินใจ สอดคล้องกับข้อเสนอ ของอคิน ทรัพย์พัฒน์⁽¹⁷⁾ ที่ว่าผู้นำระดับท้องถิ่นเองมี ส่วนครอบงำการพัฒนา เพราะผู้นำเป็นคนที่มีความ อำนาจและอิทธิพลในท้องถิ่น สามารถจะประสานงาน กับหน่วยงานราชการให้เข้ามาอำนวยความสะดวก ในชุมชน รวมทั้งประชาชนในชนบทยังยึดติดกับการ พึ่งพิงราชการ เช่น ในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพ จะ มองว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุขต้องรับผิดชอบดูแล

ส่วนการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการกิจกรรม/ โครงการ ในระดับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ ที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการให้ความร่วมมือในการ

ปฏิบัติมากกว่าการเข้าไปมีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือด้วยความสมัครใจ จะเป็นการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนทรัพยากรที่ขาดแคลนในการดำเนินกิจกรรม เช่น แรงงาน เงิน สิ่งของ มากกว่าเข้าไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เนื่องจาก กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นที่ถูกกำหนดขึ้นโดยราชการที่มีลักษณะการทำงานแบบสั่งการ (Top Down) ผ่านกระบวนการของผู้นำชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของบังอรฤทธิ์ภักดี⁽¹²⁾ ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการสาธารณสุขมูลฐานนั้นไม่ได้เกิดจากการมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ประชาชนเข้ามาเพียงให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เท่านั้น เนื่องจากกิจกรรม/โครงการที่เกิดขึ้นนั้น มีประโยชน์ต่อสุขภาพและความปลอดภัยต่อชีวิตของลูกน้อย ผู้ปกครองเด็กจึงให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ และมาร่วมทุกครั้งถึงแม้ว่าจะติดภารกิจก็จะจ้างวานคนอื่นไปร่วมแทนตนเอง

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรม/โครงการในการส่งเสริมสุขภาพนั้น ผู้ปกครองเด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินผลภาวะสุขภาพ การเจริญเติบโตทางร่างกาย การออกกำลังกายและนันทนาการ การส่งเสริมพัฒนาการ การนอนหลับพักผ่อน การป้องกันโรค การป้องกันอุบัติเหตุ และที่ใส่ใจมากคือด้านสติปัญญาของเด็กมากกว่าการพัฒนาการด้านอื่นๆ

ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการส่งเสริมสุขภาพเด็กวัยก่อนเรียน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่เป็นแรงจูงใจสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพเด็กก่อนวัยเรียน นั้นเป็นปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ ความคาดหวังในผลประโยชน์ คือความต้องการคนดูแลเด็กในช่วงเวลากลางวัน สอดคล้องกับการศึกษาของอำนาจ ธีรลาภ⁽²¹⁾

ปรัชญา เวสารัช⁽¹³⁾ และอคิน ระพีพัฒน์⁽¹⁸⁾ ที่ศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนนั้น คือการได้รับผลประโยชน์ตอบแทน นอกจากนั้นแล้วการใช้สิทธิของเด็ก ในการบริการขั้นพื้นฐานจากภาครัฐที่ตอบสนองกลับคืนให้กับชุมชน เช่น การได้รับการเลี้ยงอาหารกลางวัน การได้รับอาหารเสริม โดยรัฐจ่ายค่าตอบแทนให้กับผู้ดูแลแทนบิดา มารดาเด็ก รวมทั้งปัจจัยภายในชุมชนเพื่อบ้าน ผู้ดูแลเด็กที่ดี มีจิตใจรักเด็ก และผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การได้รับบริการข่าวสารจากเพื่อบ้านเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของเด็กในทางที่ดีขึ้น และพัฒนาการของเด็กหลังจากที่ได้รับการดูแลจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปกครองมามีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งเป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ทุกคนตามทฤษฎีของมาสโลว์ (Maslow)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญยิ่งสำหรับครอบครัว การพัฒนาเด็กควรเริ่มต้นตั้งแต่วัยแรกๆ ที่เด็กเริ่มเรียนรู้การเลียนแบบพฤติกรรม ตั้งแต่อายุ 1-3 ปี เป็นต้นไป เพื่อให้เด็กได้รับการส่งเสริมสุขภาพให้ครอบคลุมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ ให้เด็กเป็นคนดีได้ในสังคม ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันและจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติและร่วมรับผลประโยชน์จากการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืน จากวัตถุประสงค์ในการศึกษาการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วม ในการส่งเสริมสุขภาพของเด็กก่อนวัยเรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอำเภอมะนัง ครั้งนี้ ไม่พบการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินกิจกรรม จะมีแต่เพียงการมีส่วนร่วม

ในกิจกรรมตามนโยบายและการร้องขอของผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นเพียงการให้ความร่วมมือเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์มากกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ และการมีส่วนร่วมในการควบคุมและประเมินผล

สำหรับปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมนั้น เป็นปัจจัยจากการคาดหวังผลประโยชน์ และการใช้สิทธิของเด็กที่จะต้องได้รับการขึ้นพื้นฐานในการดูแลจากรัฐ รวมทั้งผู้ดูแลเด็ก และผู้นำชุมชน ที่ประชาชนยอมรับ ให้ความเคารพ เชื่อถือศรัทธา และที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมสุขภาพนั้น ประชาชนยังมองสุขภาพเป็นบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ที่ต้องมาให้การดูแล การสนับสนุนพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็กในศูนย์เด็กเล็กเป็นหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กที่ต้องสอนเด็กให้อ่านออกเขียนได้ มากกว่าการวาดรูป การเล่นดินน้ำมัน

ข้อเสนอแนะ

1. ในการดำเนินงานวิจัยเชิงคุณภาพ การสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่เจ้าหน้าที่ต้องเข้าไปสร้างเพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ก่อนที่จะดำเนินการ จะทำให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ
2. การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำเป็นต้องให้ข้อมูลด้านการส่งเสริมสุขภาพกับผู้ปกครองให้เข้าใจชัดเจนก่อนที่จะเริ่มดำเนินการ
3. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะต้องปรับบทบาทของตนเองเป็นผู้กระตุ้นและผู้ประสานงานที่ดี แทนการไปชี้แนะให้ทำตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่
4. เจ้าหน้าที่ต้องเรียนรู้และเป็นนักสังเกตการณ์ดูความเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาให้มากกว่าการเข้าไปดำเนินการด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

1. กลุ่มสังคมศาสตร์สาธารณสุข การมีส่วนร่วมของชุมชน : จุดอ่อนของงานสาธารณสุขมูลฐาน.วารสารสังคม พัฒนา.มปท,2525.
2. กาญจนา แก้วเทพ. เครื่องมือการทำงานแนววัฒนธรรมชุมชน.กรุงเทพฯ: Mild Publishing., 2538.
3. กาญจนา แก้วเทพ. การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน. กรุงเทพฯ:สามัคคีสาส์น,2538.
4. กระทรวงสาธารณสุข. ความก้าวหน้าการดำเนินการพัฒนาสุขภาพเด็กไทย.กรุงเทพฯ: เดอะเบสท์ไชด์,2538.
5. กองโภชนาการ กรมอนามัย.คู่มือการปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงศูนย์อนามัยเด็ก.กรุงเทพฯ: องค์การทหารผ่านศึก,2535.
6. กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย. การดูแลสุขภาพเด็กแรกเกิด-6 ปี .กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2537.
7. คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสาธารณสุข (2540). ปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมไทย.เอกสารการประชุมวิชาการสุศึกษาแห่งชาติ.กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
8. คณะกรรมการอำนวยการจัดทำแผนพัฒนาสาธารณสุข.แผนพัฒนาสาธารณสุขในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544).กรุงเทพฯ: องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก,2539.
9. ชาคิต คล้ายพิมพ์. การมีส่วนร่วมของกรรมการ

พัฒนาเด็กและผู้ปกครองเด็กในการดำเนินงานพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กของหมู่บ้าน จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการศึกษาอนุบาล บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2535.

10. นิตยา ศษภักดี. รายงานการวิจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมต่อการพัฒนาการของเด็กที่อยู่ในภาวะทุพโภชนาการ. แผนกกุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี, 2521.
11. นิธิยา รันนาปนน์ และวิบูลย์ รัตนปนนท์. โภชนาศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2537
12. บังอร ฤทธิ์ภักดี . การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานสาธารณสุขมูลฐาน: กรณีศึกษาระดับหมู่บ้าน. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.
13. ปรัชญา เวสารัชช. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล. 2528.
14. ประเวศ วะสี. การพัฒนาพลังสร้างสรรค์ขององค์กร. กรุงเทพฯ: 2540.
15. ลือชัย วรรัตน์. บทบาทของ อบต. ในงานส่งเสริมสุขภาพ และอนามัยสิ่งแวดล้อม. 2540.
16. สง่า ดามาพงษ์. “โภชนาการวัยทารก” เอกสารประชุมวิชาการประจำปี: โภชนาการสร้างชาติ เด็กฉลาดชาติเจริญ. สมาคมโภชนาการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สมเด็จพระ

เทพรัตนสุทาสยามบรมราชกุมารีและศูนย์วิจัยแพทยศาสตรโรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2537.

17. อคิน รพีพัฒน์. มรว. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล. (2527).
18. อคิน รพีพัฒน์. มรว. ปัญหาการพัฒนาชนบท: บทเรียนจากยกระบัตร โครงการพัฒนาชนบทลุ่มแม่น้ำแม่กลอง, สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2531
19. อารีย์ วลัยเสวี และไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์. โภชนาการและการเติบโต : ปัญหาโภชนาการในประเทศไทย. โภชนาการเด็กปกติและเด็กป่วย. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, 2531.
20. อุทุมพร สุทัศน์วรุดม และเกรียงไกร ตันติศิรินทร์. การให้อาหารทางหลอดเลือดดำในผู้ป่วยเด็ก. เด็ก วิทยาการก้าวหน้า เล่ม 2. กรุงเทพฯ: กรุงเทพฯ เวชสาร, 2528
21. อำนาจ ถิรลาภ. ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชารัฐศาสตร์. 2528.
22. สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น คู่มือและทิศทางการพัฒนาชาวบ้านเพื่อแก้ปัญหาในชนบท. พิมพ์ครั้งที่ 2. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2537

Original Article

The People's Participation for Health Promotion of Pre-school Children in Child Development Center, Mae Chan District, Chiang Rai Province

Paitoon Saisa-ngunsat * D.D.S.
Jitmanee Kangonta * B.P.H., M.P.H.
Pranom Hentook * B.P.H.
Tannit Najai ** B.P.H.
Chaiwut Udomdetch *** B.P.H.

Abstract

The objectives of the research were to study the participatory of villager for health promotion of children in child development center, and to identify the factors that effect to make decision to participate. This research is the Participatory Action Research [PAR] which collected data from child development center's committee, parents and caregivers. The collecting data came from informal interview, observation and focus group discussion. All data is analyzed on content analysis and induction analysis. The result showed that the majority of villagers who participated on child development center's activities was asked by village leader, but they just only came to receive the information for individual using. The interesting point was they didn't participate on the level of decision making in the whole activities. Moreover, the major factors that lead to participate was belief and trust in village leader. In the other hand, the reason that they didn't co-operate was they thought health promotion was the responsibility of health personnel and child development was the responsibility of caregiver at child development center and the interesting point of child development center was reading and writing more than creative Activity.

Key words : *People's Participation, Health Promotion*

* Mae Chan Hospital, Chiang Rai

** Jomsawan Health Center, Mae Chan , Chiang Rai

*** Pasang Health Center, Mae Chan , Chiang Rai